

6/3/2024

כ"ו באדר א' ה'תשפ"ד

לכבוד

הלשכה המשפטית, משרד העבודה

- באמצעות דוא"ל -

הנדון: הערות קו לעובד – "הצעת חוק הגנת השכר (תיקון – הגברת הסנקציות על ניכויים משכר עבודה בניגוד לדין), התשפ"ד-2024"

ביום 6/3/2024 התפרסמה להערות הציבור טיוטת "הצעת חוק הגנת השכר (תיקון – הגברת הסנקציות על ניכויים משכר עבודה בניגוד לדין), התשפ"ד-2024" (להלן: "טיטוט החוק") אשר צפויה לעלות לועדת שרים ביום 10/3/2024. להלן התייחסות קו לעובד לטיטוט חוק זה:

1. כבר היום חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 (להלן: "חוק הגנת השכר") קובע בסעיף 25(א) במפורש שניתן לנכות משכרו של עובד רק **חוב קצוב ומוכח או בלתי שנוי במחלוקת**. הפסיקה קבעה במפורש שאין לנכות "חוסרים" או "נזקים" משכרו של עובד ללא הסכמה מפורטת של אותו עובד לניכוי – מראש, בכתב וכולל הסכום המנוכה – מעבר לכך שלא ניתן לראות בכל מצב של חוסר בקופה "חוב" של עובד.

2. למרות זאת, מהמקרים שמגיעים אלינו בקו לעובד עולה שפעמים רבות המעסיקים אשר פוגעים בשכר של העובדים בניכויים אסורים – **בין אם מדובר בקופאיות ברשתות שיווק גדולות, קטנות, תחנות דלק, חנויות בגדים או מקומות עבודה אחרים** – פוגעים בשכרם של העובדים גם בדרכים נוספות כמו אי הפקדה לפנסיה, אי תשלום חופשה שנתית או אי תשלום בעבור דמי חגים. עובדים אלו מגיעים מהפריפריה הכלכלית-חברתית ומועסקים פעמים רבות במשמרות, בשכר שעתי, ובהיקף שכר נמוך. מדובר בעובדים ועובדות שנעדרים כוח מיקוח ממשי ואשר מועסקים בתבניות העסקה פוגעניות.

3. לאור הפער המשמעותי ביחסי הכוחות במרבית מקומות העבודה בין בעל מקום העבודה ובין העובד הפשוט, עמדתנו היא שהוספת הגדרה ל"חוב" והחמרת הסנקציות על ניכויים אסורים משכר העבודה היא הצעה ראויה. עם זאת, ההצעה בנוסחה כעת אינה משנה מהותית את המצב הקיים היום, ועשויה להחטיא את המטרה. על כן, אלו הצעותינו לטיטוט החוק:

4. ראשית כל, עובדים רבים אשר נפגעים מניכויים אסורים על פי דין הם עובדי קבלן (ניקיון, שמירה ואבטחה, חלק מרשתות המרכול, וכד'), והניכויים משכרם מגיעים מדרישת מזמיני השירותים או המעסיקים בפועל. על כן, יש להוסיף בסעיף ההגדרות הגדרה שתתייחס גם לעובדי הקבלן ותאפשר הגנה מוגברת עליהם וסנקציות גם במקום בו מזמיני השירותים העלו את הדרישה לנכות משכרם של העובדים בניגוד לדין.

5. שנית, ככל שמוסיפים סנקציה אשר תאפשר לבתי הדין לעבודה להטיל פיזויים "לדוגמה", כפי שמוצע בתיקון לסעיף 26א, הרי שיש לקבוע שפיזויים על עצם הניכוי האסור ייפסקו ללא צורך בהוכחת נזק ממשי. פיזוי הרתעתי נדרש ממהותו להיות מאיים כך שאכן ירתיע את המעסיקים מראש מלהפר את זכותם של העובדים. ואם אכן בוצעה הפרה כאמור, יחויבו בפיזוי בגין כל הפרה, בלא תלות בהוכחת חסרון כיס ממשי, ובלא תלות בגובה הסכומים שנוכו מהעובדים בפועל.

6. שלישית, בהקשר זה, יש לייצר חזקה בסעיף 26א אשר תקבע שמעסיק אשר ביצע הפרה כאמור לעיל במשך תקופת זמן מסוימת, אשר תקבע שהמעסיק ביצע את ההפרה ביוזעין, אלא אם הוכיח אחרת.

7. רביעית, מוצע לקבוע סכום פיזויים בסעיף 26א על מנת להכווין את פסיקת בתי הדין לעבודה, כפי שנעשה בהוראות סעיפים אחרות כמו בסעיף 26א(ב)(3) לחוק הגנת השכר במקרה שבו מעסיק לא מסר לעובד תלוש שכר במועד, או תלוש לא תקין, או כמו בסעיף 5(ב)(2) לחוק הודעה לעובד ולמועמד לעבודה (תנאי עבודה והליכי מיון וקבלה לעבודה), תשס"ב-2002.

8. חמישית, יש להפוך את נטל ההוכחה, כפי שנעשה בחוקים אחרים כדוגמת סעיף 9 לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה התשמ"ח-1988. לאור העובדה שמעסיק מחויב על פי חוק הגנת השכר להוציא תלוש שכר מפורט, מן הראוי להטיל עליו את החובה להוכיח שניכוי משכרו של העובד נעשה כדין, שכן המידע מרוכז אצל המעסיק והעובד יתקשה להמציא את המסמכים.

9. שישית, יש לבצע תיקון עקיף ולהוסיף את חוק הגנת השכר בהגדרת "עבירה" תחת חוק עסקאות גופים ציבוריים, התשל"ו-1976. במקרים רבים אשר מגיעים לקו לעובד העובדים הועסקו על ידי קבלני משנה של רשויות מקומיות, גופים ציבוריים ואף ממשלתיים. לא אחת הקבלנים אשר נותנים שירותים לגופים אלו מנכים משכרם של העובדים ניכויים אסורים בגין "נזקים" או אפילו ציוד שהעובד אמור לעשות בו שימוש, במקום לממן אותו מהוצאות העסק – הכל בניגוד לדין. על כן, יש למנוע התקשרות המדינה עם קבלנים מציעים, אשר נקבע בהליך פלילי או אזרחי כנגדם שהם הפרו את הוראות חוק הגנת השכר, ולמנוע תחרות לא הוגנת.

בכבוד רב,

צ.ט.ג. 7/10/18

עו"ד דיאנה בארון,
מנהלת מדיניות ציבורית ומחקר
קו לעובד